

Identify the factors affecting the awareness and promoting of childrens scientific, intellectual and cultural level

Mohammad Qaisarzadeh^{*}, Faranak Mosavi^{**}

Alireza Ghasemi^{***}

Abstract

The purpose of this study is to design a model of factors to promote the scientific, intellectual and cultural level of students in the cultural and educational centers of the Relief Committee. The method of the present study is a survey and is applied in terms of purpose that the statistical population is the managers and cultural affairs experts of the western provinces and cultural officials of the cities, managers and educators of cultural centers of the Relief Committee and faculty members in the western provinces (Ilam, Kermanshah, Hamadan , Kurdistan) that due to the infinity of the statistical community, 383 people were selected as a statistical sample. In order to collect information, a researcher-made questionnaire was used, which has 61 items, the validity of which was confirmed by professors and educational management specialists and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha test. In a thematic context, they were distributed and collected, then their suggestions were considered in the final edition of the questionnaire with the concurrence of the supervisors and consultants. In order to

*Ph.D. student in Educational Management, Faculty of Literature and Humanities, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran, m.gh3442198@gmail.com

**Associate Professor, Department of Educational Management, Faculty of Literature and Humanities, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran (Corresponding Author), frnkmosavi@yahoo.com

***Assistant Professor, Department of Educational Management, Faculty of Literature and Humanities, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran Alirezaghasemi78@yahoo.com

Date received: 2023/02/20, Date of acceptance: 2023/05/01

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

analyze the data and test the research hypotheses at the level of inferential statistics, PLS structural equation modeling software was used to measure the proposed research model. The results showed that organizational factors, social factors, individual factors, cultural factors, educational factors and environmental factors, legal system, intrapersonal characteristics and individual educational system are factors affecting knowledge and promotion of students' scientific, intellectual and cultural level. There are relief committees in the cultural centers and the model of the factors affecting the awareness and promotion of the scientific, intellectual and cultural level of the students in the cultural centers of the relief committee has a suitable fit of $GOF = 0.320$.

Keywords: cultural centers, students' scientific-intellectual level, relief committee

شناسایی عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان^۱

محمد قیصر زاده*

فرانک موسوی**، علیرضا قاسمی***

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان می‌باشد. روش پژوهش حاضر توصیفی پیمایشی و به لحاظ هدف کاربردی است که جامعه آماری آن را مدیران و کارشناسان امور فرهنگی استان‌های غربی کشور و مسئولین فرهنگی شهرستان‌ها، مدیر و مربیان کانون‌های فرهنگی تربیتی کمیته امداد و اعضای هیات علمی دانشگاه دراستانهای غربی کشور (ایلام، کرمانشاه، همدان، کردستان) بودند که با توجه به گسترده بودن جامعه آماری، تعداد ۳۸۳ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که داری ۶۱ گویه می‌باشد که روایی صوری محتوایی از دیدگاه متخصصان و پایایی آن از طریق آزمون آلفای کرونباخ تایید شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش در سطح آمار استنباطی از نرم افزار مدل‌یابی معادلات ساختاری PLS به منظور سنجش الگوی پیشنهادی مورد نظر تحقیق

* دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران، m.gh3442198@gmail.com

** دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول)، frnkmosavi@yahoo.com

*** استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران، Alirezaghasemi78@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱

استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان داد که عوامل سازمانی، اجتماعی فردی، فرهنگی، آموزشی و محیطی از عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان در کانون های فرهنگی کمیته امداد هستند، مدل عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان در کانون های فرهنگی کمیته امداد از برازش مناسبی برخوردار $GOF = ۰/۳۲۰$ است.

کلیدواژه‌ها: کانون‌های فرهنگی، سطح علمی - فکری کودکان، کمیته امداد

۱. مقدمه

گسترش روزافزون ساختارهای اجتماعی و نیاز به تربیت و آماده سازی افراد برای زندگی در جامعه در حال رشد از یک سو و تعداد دیدگاه ها در زمینه نقشی که آدمیان در قرن جدید ایفا خواهند کرد از سوی دیگر، بیش از پیش دست اندرکاران کانون‌های فرهنگی تربیتی را متوجه هدایت و سازماندهی فرایندهای آموزشی نموده است، تحولات سریع جوامع، رشد روزافزون اطلاعات و نیاز به نحوه برخورد صحیح با این شرایط مستلزم آموزش درست اندیشیدن و پرورش قوه تحلیل و قضاوت است تا فرد توانایی سازگاری و هماهنگی لازم با این تحولات را بیابد (شکیبا و همکاران، ۱۳۹۵). کودکان برای رویارویی با چالش‌های ناشی از عدم قطعیت و جهان در حال تغییر باید شایستگی‌ها و توانایی‌های لازم برای زندگی و کارکردن در یک محیط پیچیده را به دست آورند (Mizimbayeve et al, 2016). تعلیم و تربیت و در رأس آن مدارس باید به ابزار پاسخگویی که همانا پژوهش و خردورز است، مجهز باشند و دانش آموزان خود را در این مسیر هدایت کنند (حسین پور و زین‌آبادی، ۱۳۹۸). اگرچه بعد فکری - فرهنگی فقط یکی از ابعاد تربیت است، ولی فرصت‌های بی‌بدیل و یگانه‌ای را فراهم می‌کند که به رشد انسان در تمامی ابعاد منجر می‌شود (Islam & et al, 2021). از این رو، علمای تعلیم و تربیت برای پررنگ جلوه دادن تربیت فکری و فرهنگی در میان برنامه‌های درسی، کوشش فراوانی کرده‌اند. اما با وجود تأکیدات بسیار، شواهد مختلف حاکی از آن است که نقش کانون‌های فرهنگی در ارتقاء سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان چندان جدی گرفته نشده و به موضوعی حاشیه‌ای و فرعی در نظام آموزشی مبدل شده است (تمنایی فر و همکاران، ۲۰۱۱). که از مهم‌ترین دلایل آن می‌توان به عدم برنامه‌ریزی صحیح، ناآشنایی مدیران و مجریان با مأموریت و فلسفه ایجاد این کانون‌ها اشاره کرد (حسینی روشن و همکاران، ۱۳۹۴).

در حالی که کانون‌های فرهنگی و تربیتی محلی مناسب برای تحقق هر چه بیشتر فرآیند تعلیم و تربیت است، تقویت این کانون‌ها در حوزه پرورشی موجب تقویت خودآگاهی، همدلی، ارتباط مؤثر، ایجاد اعتماد به نفس در کودکان و توانایی حل مسائل به هنگام مواجهه با مشکلات می‌شود (Kapur, 2018). آموزش مؤثر باید کودکان را به عنوان پژوهشگرانی تربیت کند که به بررسی، تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات بپردازند و سپس بکوشند دانش را تغییر دهند (Onopriienko & et al, 2019). به عبارت دیگر، کودک در فرآیند یادگیری باید به تولید دانش بپردازد (Rinatovna, 2017) و همچنین هنگام مواجهه با مشکلات قادر به تفسیر و تحلیل مشکل باشد و با استفاده از ابزارهای مناسب سعی کند بر مشکل فائق آید. (Saeed & Khan, 2022)

باتیک و همکاران (Banik & etal, 2019) معتقدند که ساختار آموزش باید به گونه‌ای طراحی شود که همه عوامل در یک متد کاملاً یکپارچه با هم کار کنند. اسلام و همکاران (Islam & et al, 2021) معتقدند که در پژوهش خود علاوه بر تأکید بر ارتقاء فعالیت‌های فوق برنامه برای بهبود دانش و درک کودکان باید فعالیت‌های فوق برنامه گسترش یابد و نتیجه این فعالیت‌ها در قالب یک چارپوب استاندارد ارزیابی شود. زندیان و همکاران (۱۳۹۳)، نشان دادند کانون‌های پرورش فکری کودکان می‌توانند با بکارگیری روش‌های نوین آموزشی و ابزارهای جدید آموزشی نقش مؤثری در بروز استعداد‌های کودکان داشته باشد.

پژوهشگران در پژوهش‌های مختلف عوامل مؤثر بر سطح فکری و فرهنگی کودکان و دانش‌آموزان را مورد بررسی قرار داده‌اند. پداست و همکاران (Pedaste & et al, 2015) در پژوهشی با بررسی ۳۲ مقاله از «پایگاه اطلاعاتی ایسکو و تجزیه و تحلیل مقالات، یادگیری مبتنی بر تحقیق را دلیل اصلی موفقیت در برنامه‌های علمی، پژوهش‌های بین‌المللی و پروژه‌ها معرفی کردند. مرکر و همکاران (Mercer & et al, 2019) با ارائه مدلی نتیجه گرفتند گفت‌وگو، تفکر با هم، و استفاده از فناوری دیجیتال در کلاس، با هدف بهبود کیفیت ارتباط، ابزارهایی روانشناختی و فرهنگی برای یادگیری و حل مشکل هستند. رودریگز و همکاران (Rodríguez & et al, 2019) در پژوهشی نتیجه گرفتند که کسب مهارت‌های پژوهشی توسط دانش‌آموزان، با تفکر خلاق، پیشرفت علمی و انسجام گروهی آن‌ها ارتباط دارد و این امر مستلزم سیاست‌گذاری نظام آموزشی برای ایجاد زیرساخت‌های فنی و آموزشی در محیط‌های دموکراتیک است. نیئی و همکاران (۱۳۹۹)، در شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های توسعه تفکر پژوهشی دانش‌آموزان در نظام آموزش عمومی ایران به این نتایج دست یافتند که پنج مقوله اولویت پژوهش در

سیاست‌گذاری کلان، قابلیت‌های محیطی، توانمندسازی و کارآمدی نیروی انسانی، نظام آموزشی مسئله محور و توسعه ساختاری و مالی در توسعه تفکر پژوهشی دانش‌آموزان مؤثر می‌باشند.

از این رو توسعه کانون‌های فرهنگی تربیتی برای کودکان، نوجوانان و جوانان یکی از نیازهای اصلی و انکارناپذیر در راستای شکوفا شدن استعدادها و مختلف این اقشار جامعه و تقویت بنیان دینی و عقیدتی محسوب می‌شود. کانون‌های فرهنگی تربیتی مرکزی برای تقویت هویت فرهنگی، دینی و ملی و آشنا کردن کودکان با ارزش‌های فرهنگی و زمینه ارتباط صمیمی و معاشرت سازنده اجتماعی است. در این مراکز بستری فراهم می‌آید تا وجدان جمعی، خوداتکایی و قدرت تصمیم‌گیری در بین کودکان تقویت شود و برای زندگی اجتماعی و ایفای نقش مؤثر در تلاش همسو برای رسیدن به اهداف مشترک، مهارت لازم به دست آید (Geremew & et al, 2017). کودکان در جامعه متکثر و متنوع امروزی بدلیل مواجه بودن با انتخاب‌های متعدد، باید دارای قدرت قضاوت، انتخاب صحیح و توانایی تفکر نقادانه باشد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸). تفکر علمی و ژرف‌اندیشانه کودکان را قادر خواهد کرد که از روش علمی تبعیت و از منابع، تجهیزات و فناوری‌ها استفاده کنند و از همه اصطلاحات و مفاهیم علمی، متفکرانه بهره ببرند (محمدی، محمدجعفری، مرزوقی، شفیع و خوشبخت، ۱۳۹۷) از سوی دیگر توجه به تقویت ارزش‌های اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی کودکان از اهمیت بالایی برخوردار است چرا که دانش‌آموزانی که مهارت‌های اجتماعی را به خوبی یاد می‌گیرند روابط مستحکمی را با اعضای خانواده و اجتماع برقرار می‌سازند و سطح بالایی از سازگاری اجتماعی را از خود بروز خواهند داد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸). لذا با توجه به اینکه کانون فرهنگی - تربیتی با ایجاد برنامه‌های فرهنگی مختلف از قبیل کتاب و کتابخوانی، بحث آزاد، بحث کتابهای خاص این گروه سنی، نمایش خلاق، شعرخوانی، معرفی شخصیت‌های برجسته فرهنگی - هنری، نشریه دیواری و... در رشد و شکوفایی نوجوانان این مرز و بوم نقش شایسته و در خور تحسینی دارد که سوابق ۴۰ ساله این کانون‌ها چه در عرصه‌های بین‌المللی و چه در عرصه‌های داخلی گویای این ادعا است؛ اما با تمام توانایی‌ها و امکانات این مجموعه، شاهد آن هستیم که هر روزه از میزان تعداد اعضای این کانون‌ها کاسته می‌شود (زارع زاده، ۱۳۹۴).

در کمیته امداد امام خمینی (ره)، توانمندسازی کودکان تحت حمایت خود به عنوان تنها راه برون رفت از چرخه فقر، همواره مورد توجه مدیران سازمانی بوده است، تأکید ویژه این نهاد بر توانمندسازی منجر به شکل‌گیری و توسعه روش‌ها و فرایندهای بعضاً منحصر به فردی گردیده است که برخاسته از دستورات دینی و مبانی اعتقادی و مبتنی بر تجارب چند ساله آن بوده و از

شناسایی عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی ... (محمد قیصر زاده و دیگران) ۲۶۳

سوی بسیاری از سازمان‌ها، موسسات و نهادهای داخلی و خارجی مورد توجه قرار گرفته است. روش‌ها و فرایندهایی که در قالب ساختار سازمانی، شیوه‌نامه‌ها، فرهنگ سازمانی و دانش غیر مکتوب نیروی انسانی آن قابل مطالعه و مشاهده می‌باشد در این میان و در راستای تحقق چنین هدفی، کانونهای فرهنگی کمیته امداد امام خمینی (ره) در اجرای برنامه‌ها و تحقق اهداف مذکور با فراز و نشیب‌های زیادی مواجه هستند که عدم وجود الگوهای بومی مناسب برای تولیدات فرهنگی و شکوفا کردن استعدادی‌های کودکان می‌تواند دلیل این مسائل و چالش‌ها باشد. از سوی دیگر اینگونه به نظر می‌رسد که کانونهای فرهنگی کمیته امداد امام (ره) برنامه‌های تحولی گسترده، برای افزایش اعتماد به نفس و بهبود کیفیت زندگی و اعتلای جایگاه افراد در جامعه در دستور کار خود قرار نداده است، از این رو مساله اساسی پژوهش حاضر، شناسایی عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان می‌باشد.

۲. سوالات پژوهش

- مهمترین عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان کدامند؟
- مدل عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان چگونه است:
- آیا مدل عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان از برآزش مطلوب برخوردار است؟

۳. روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی پیمایشی است و به لحاظ هدف کاربردی است که جامعه آماری آن را مدیران و کارشناسان امور فرهنگی استان‌های غربی کشور و مسئولین فرهنگی شهرستانها، مدیر و مربیان کانون‌های فرهنگی تربیتی کمیته امداد و اعضای هیات علمی دانشگاه در استانهای غربی کشور (ایلام، کرمانشاه، همدان، کردستان) بودند که با توجه به نامحدود بودن جامعه آماری، تعداد ۳۸۳ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که داری ۶۱ گویه می‌باشد که روایی آن به تایید اساتید و متخصصان مدیریت آموزشی رسید و پایایی آن از طریق آزمون آلفای کرونباخ تایید شد برای

بررسی روایی محتوایی، پرسشنامه تحقیق بین ۸ نفر از اساتید متخصص در زمینه موضوعی رساله توزیع و گردآوری گردید، سپس پیشنهادات آن‌ها با همفکری اساتید راهنما و مشاور در ویرایش نهایی پرسشنامه لحاظ شد. جهت بررسی و توصیف ویژگی‌های عمومی پاسخ‌دهندگان (نمونه تحقیق) از روش‌های موجود در آمار توصیفی نظیر میانگین، حداقل، حداکثر، فراوانی، درصد و انحراف استاندارد در نرم افزار SPSS استفاده می‌شود. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش در سطح آمار استنباطی از نرم افزار مدل‌یابی معادلات ساختاری PLS به منظور سنجش الگوی پیشنهادی مورد نظر تحقیق استفاده گردید.

۴. یافته‌های پژوهش

به منظور اطمینان از مناسب بودن داده‌ها برای انجام ماتریس همبستگی از آزمون بارتلت استفاده شده است. به عبارت دیگر با استفاده از آزمون بارتلت می‌توان از کفایت نمونه‌گیری اطمینان حاصل کرد. نتایج حاصل که در جدول شماره ۱ نشان داده شده است، نشانگر مناسب بودن همبستگی‌های موجود بین داده‌ها برای تحلیل عاملی و کفایت نمونه‌گیری است، از این رو می‌توان به تحلیل عاملی، اقدام کرد.

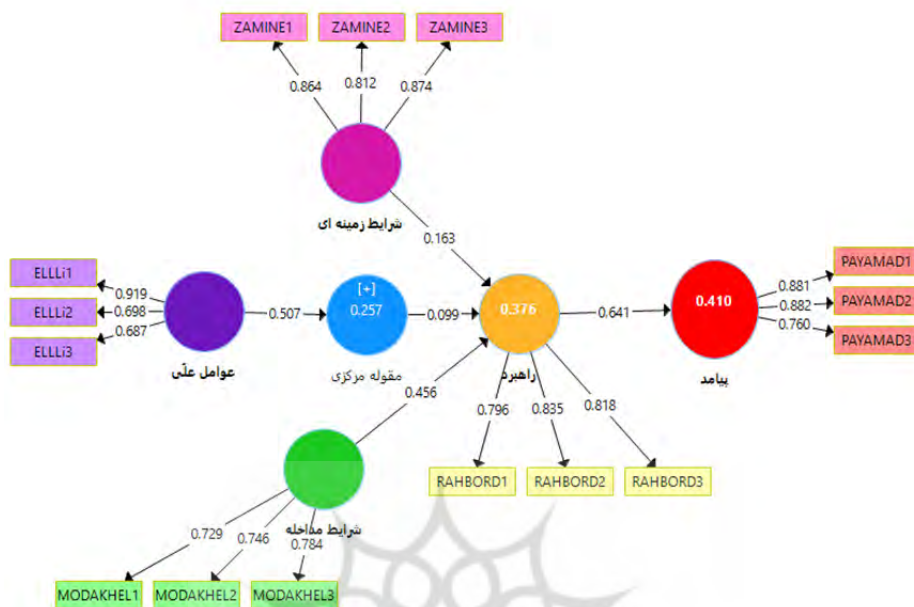
جدول ۱. آزمون KMO و بارتلت

مقدار	شاخص آماری	
۰/۸۷۹	شاخص KMO	
۲۵۰/۵۱۳	آماره	آزمون کرویت بارتلت
۹۱	درجه آزادی	
۰/۰۰۰	سطح معناداری (sig)	

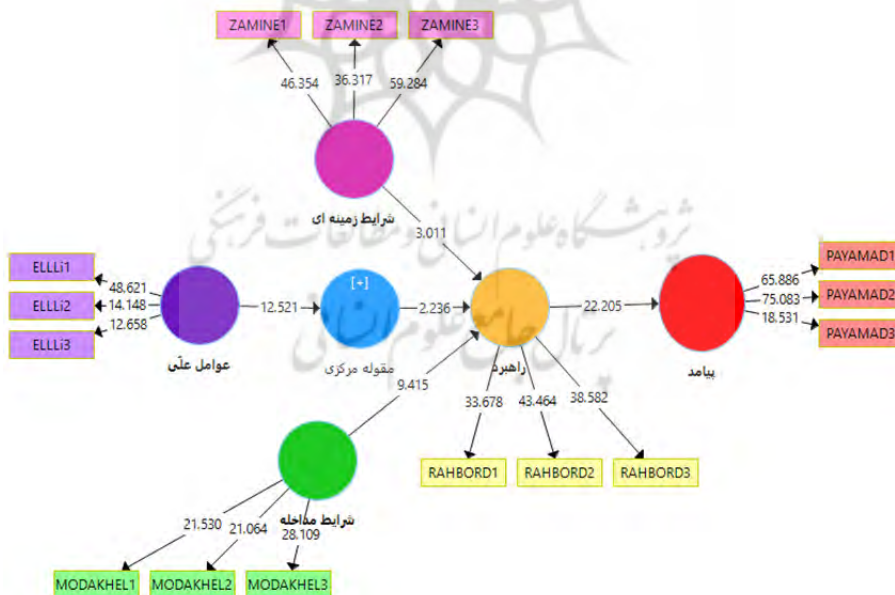
با توجه به عدد KMO (بزرگتر از ۰/۷) و عدد معناداری آزمون بارتلت ($\text{sig} < ۰.۰۵$) می‌توان گفت که داده‌ها برای اجرای تحلیل عاملی مناسب است و از شرایط مورد نیاز برخوردار است. در این قسمت به بررسی آزمون مدل معادلات ساختاری تحقیق با استفاده از نرم افزار PLS می‌پردازیم.

شناسایی عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی ... (محمد قیصر زاده و دیگران) ۲۶۵

شکل ۱. مدل ساختاری تحقیق همراه با ضرایب بارهای عاملی

شکل ۲. مدل ساختاری تحقیق همراه با ضرایب معناداری

به منظور بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری تحقیق، به بررسی ضرایب بارهای عاملی، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (Composite Reliability) می‌پردازیم.

جدول ۲. ضرایب بارهای عاملی

متغیر مورد مطالعه	ابعاد	بار عاملی
عوامل علی	عوامل سازمانی ۴	0.919
	عوامل اجتماعی ۴	0.698
	عوامل فردی ۳	0.687
شرایط زمینه ای	عوامل فرهنگی ۵	0.864
	عوامل آموزشی ۳	0.812
	عوامل محیطی ۴	0.874
شرایط مداخله	نظام قانونی و حقوقی ۳	0.729
	نظام آموزشی ۴	0.746
	ویژگی های درون فردی ۵	0.784
راهبرد	راهبردهای آموزشی ۴	0.796
	راهبردهای سازمانی ۴	0.835
	راهبردهای مدیریتی ۴	0.818
پیامدها	پیامدهای آموزشی ۴	0.881
	پیامدهای سازمانی ۴	0.882
	پیامدهای فردی ۶	0.760

ملاک برای مناسب بودن ضرایب بارهای عاملی، ۰.۴ می‌باشد. در جدول فوق تمامی اعداد ضرایب بارهای عاملی سؤالات از ۰.۴ بیشتر است که نشان از مناسب بودن این معیار دارد. مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در PLS، بعد از سنجش بارهای عاملی سؤالات، نوبت به محاسبه و گزارش ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی می‌رسد، که نتایج آن در جدول زیر آمده است.

جدول ۳. نتایج معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پنهان تحقیق

متغیرهای مکنون	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha>0.7)	ضریب پایایی ترکیبی (CR>0.7)
راهبرد	0.750	0.857
شرایط زمینه ای	0.809	0.887
شرایط مداخله	0.722	0.797
عوامل علی	0.720	0.816
پیامد	0.798	0.880

با توجه به اینکه مقدار مناسب برای آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ۰.۷ است و مطابق با یافته‌های جدول فوق این معیارها در مورد متغیرهای مکنون مقدار مناسبی را اتخاذ نموده‌اند، می‌توان مناسب بودن وضعیت پایایی پژوهش را تأیید نمود. معیار دوم از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، روایی همگرا است که به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سؤالات (شاخص‌ها) خود می‌پردازد.

جدول ۴. نتایج روایی همگرا متغیرهای پنهان تحقیق

متغیرهای مکنون	میانگین واریانس استخراجی (AVE>0.5)
راهبرد	0.667
شرایط زمینه ای	0.723
شرایط مداخله	0.567
عوامل علی	0.601
پیامد	0.711

با توجه به اینکه مقدار مناسب برای AVE، ۰.۵ است و مطابق با یافته‌های جدول فوق این معیار در مورد متغیرهای مکنون مقدار مناسبی را اتخاذ نموده‌اند، در نتیجه مناسب بودن روایی همگرای پژوهش تأیید می‌شود.

با توجه به شکل شماره ۲، مدل ساختاری تحقیق چون ضرایب t بیشتر از ۱.۹۶ بدست آمده‌اند، لذا در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار بودن آنها تأیید می‌شود.

جدول ۵. نتایج رابطه مستقیم و ضرایب معناداری سوال مدل پژوهش

نتیجه آزمون	GOF	روابط علی بین متغیرهای پژوهش	سوال
تایید برازش مدل	۰/۳۲۰	آیا مدل عوامل مؤثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان در کانون های فرهنگی کمیته امداد از برازش مناسبی برخوردار است؟	ششم

۵. بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مولفه های عوامل سازمانی، عوامل اجتماعی عوامل فردی از عوامل مؤثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان هستند همسو با این نتایج، زندیان و همکاران (۱۳۹۳)، نشان دادند کانون های پرورش فکری کودکان می توانند با بکارگیری روش های نوین آموزشی و ابزارهای جدید آموزشی نقش موثری در بروز استعداد های کودکان داشته باشد. لذا باید گفت کانون های فرهنگی با هدف آشناسازی کودکان با ارزش های ماندگار فرهنگی، بارور شدن اوقات زندگی، تقویت شخصیت و خودباوری، می توانند در نهایت موجب ارتقاء تربیت فکری و فرهنگی کودکان شوند. تحکیم وحدت در کودکان، هدایت حرکت درست فرهنگی کودکان و بالاخره افزایش اثربخشی تعلیم و تربیت نیز در کانون های فرهنگی - تربیتی می تواند سطح علمی کودکان را ارتقا بخشد بنابراین حضور دانش آموزان در کانون ها رشد و شکوفایی استعداد آنان را در پی خواهد داشت و سبب غنی سازی اوقات فراغت و کسب مهارت های زندگی و توانمند سازی کودکان در عرصه های مختلف خواهد شد. هرچه میزان تمایز ساختی (میزان تخصصی شدن نقش ها، میان نقش ها) در یک جامعه بیش تر گردد، موقعیت برای پیشرفت علم مطلوب تر می شود. تمایز ساختی، موقعیت لازم را نه تنها برای مجموعه متنوعی از نقش های علمی تخصصی، بلکه برای نقش های کمکی و حمایت کننده سایر بخش های نهادی نیز فراهم می کند.

نتایج همچنین نشان داد که مولفه های عوامل فرهنگی، عوامل آموزشی و عوامل محیطی از عوامل مؤثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان هستند که با پژوهش های آقای و همکاران (۱۳۹۷) و (Banik & etal, 2019) همسو می باشد. بنابراین می توان گفت که وجود کانون های فرهنگی - تربیتی برای کودکان، نوجوانان و جوانان یکی از نیازهای اصلی و انکارناپذیر در راستای شکوفا شدن استعدادهای مختلف این اقشار جامعه و تقویت بنیان دینی و عقیدتی و همچنین مکملی برای فعالیت های آموزشی می باشد که فعالیت این

کانون ها در چهار گوشه ایران اسلامی با تلاش مناسب و قابل تحسین در جریان است. در سال‌های اخیر غنی سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان به عنوان یک نیاز واقعی و جدی مطرح است، لذا توجه به برنامه‌ریزی های لازم و مناسب در کانون‌های فرهنگی - تربیتی کودکان، نوجوانان و جوانان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است. کانون های فرهنگی - تربیتی سبب شده تا شرایط مناسب برای استفاده بهینه از اوقات فراغت و آموزه‌هایی در زمینه های مسائل دینی، قرآنی، فرهنگی و هنری و ادبی و مهارتی متناسب با فرهنگ ملی و بومی فراهم آید. در این مراکز برنامه ریزی های مثبت و سازنده برای کودکان در خارج از مدرسه بوجود آمده به گونه‌ای که این فعالیت ها موجبات تعمیق یادگیری‌ها، مسئولیت پذیری، فعالیت محوری و توسعه در یادگیری را فراهم ساخته و به عنوان فعالیت های مکمل که سازنده و با کشف استعدادهای مختلف فرزندان همراه است مورد توجه خانواده‌ها قرار گرفته است.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که مقوله‌های نظام قانونی و حقوقی، ویژگی‌های درون فردی و نظام آموزشی از عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان هستند. که همسو با پژوهش‌های زندیان و همکاران (۱۳۹۳)، حیدرنیا (۱۳۹۵) و شکبیا و گلابی (۱۳۹۵) می‌باشد. در تبیین نتایج حاصل می‌توان گفت که تربیت انسان، همچون خود انسان، امری بسیار پیچیده و غامض است. آماده سازی، پویایی و تربیت نسل نوجوان و جوان برای آینده کشور نیازمند ساز و کارهای مناسب فرهنگی و آموزشی بوده که در این میان نقش کانون های فرهنگی تربیتی حائز اهمیت فراوان است. رشد همیشه در یک نظام بزرگ صورت می‌گیرد. یعنی زمینه‌ای فرهنگی یا خرده فرهنگی که نظام کوچک، نظام میانی و نظام برونی در آن جا گرفته‌اند. نظام بزرگ در حقیقت یک مرام گسترده و فراگیر است که حکم می‌کند که (افزون بر دیگر چیزها) باید با کودکان چگونه رفتار کرد، چه چیزی را به آنان یاد داد و برای چه هدف‌هایی کودکان بایستی تلاش ورزند لذا در این راستا باید از بهترین ابزارهای و روش های یادگیری و آموزش استفاده نمود و فرصت های برابر یادگیری برای آنان فراهم کرد تا موجبات ارتقای سطح فکری و فرهنگی کودکان فراهم آید. برنامه‌های درسی وقتی به طور معقول و سنجیده تنظیم شوند یعنی تسلسل مطالب، همراه با زمینه یا پیش نیاز مواد درسی باشد، در آن صورت دانش‌آموز مطالب را به خوبی می‌فهمد و پیشرفت می‌کند. روش‌های تدریس نیز باید با توجه به تفاوت‌های فردی و شناخت کامل کودکان به کار رود. روان‌شناسان معتقدند که بهترین روش‌های آموزشی آن‌هایی هستند که بر اساس نیازها و امکانات بدنی و

روانی یادگیرندگان تنظیم و اجرا کردند نه آنهایی که شاگردان مختلف را وا دارند تا خود را با روش آموزشی خاصی سازگار کنند.

نتایج نشان داد که عوامل راهبردهای آموزشی، راهبردهای سازمانی و راهبردهای مدیریتی از عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان هستند که همسو با پژوهش های حسینی و همکاران (۱۳۹۲) می باشد. بنابراین می توان گفت که اگر امکانات، تسهیلات و برنامه ریزی های دقیق و متناسب آموزشی بتوانند حس کنجکاوی فراگیران را تحریک کنند و آن ها را به سوی خود جذب نماید، این محیط برای آن ها نشاط آور و شاداب خواهد بود. مدیریت تفکر و مسائل عمومی، پیش درآمد و مقدمه لازمی برای خط مشی گذاری به شیوه اقتضایی است. زیرا به مدد آن است که شرایط و اوضاع و احوال را می توان شناخت و شیوه مناسب برنامه ریزی آموزشی در مدارس را در مقابل آن برگزید. بنابراین لازم است والدین و مربیان و همه دست اندرکاران آموزش و پرورش با همکاری و تعامل، تلاش خود را بکار گیرند تا کانون های فرهنگی را به محیط هایی با نشاط و جذاب برای کودکان تبدیل کنند تا پیشرفت تحصیلی آن ها ارتقاء یابد. برای دستیابی به تحقق آرمان های مربوط به شاداب سازی کانون های فرهنگی جهت ارتقای سطح علمی و فرهنگی کودکان، باید تحولات جدی در نگرش مدیران و مسئولان نظام آموزش و پرورش و برنامه ریزی های آموزشی مطابق با استانداردهای جهانی ایجاد نمود و منابع مالی مورد نیاز تامین گردد.

نتایج همچنین نشان داد که مقوله های پیامدهای آموزشی، پیامدهای سازمانی و پیامدهای فردی بر آگاهی و ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان در کانون های فرهنگی کمیته امداد هستند که با پژوهش های اسفندیاری مقدم و همکاران (۱۳۹۴)، (Mercer & et al, 2019)، (Rodríguez & et al, 2019) همسو می باشد. در تبیین نتایج حاصل می توان گفت که کانون های فرهنگی - تربیتی ضمن تقویت هویت فرهنگی، دینی و ملی و آشنا ساختن کودکان با ارزش های فرهنگی، زمینه ارتباط صمیمی و معاشرت سازنده اجتماعی کودکان عضو را فراهم می سازند تا وجدان جمعی، خود اتکایی و قدرت تصمیم گیری آنان را تقویت کنند و برای زندگی اجتماعی و ایفای نقش موثر در تلاش همسو برای رسیدن به اهداف مشترک، مهارت لازم را به دست آورند. برای تحقق چنین اهدافی باید فعالیت های کانون های فرهنگی تربیتی با نیازهای کودکان هماهنگ گردد و در این راستا مدیران کانون های فرهنگی تربیتی نقش موثری در اصلاح برنامه ها و فعالیت های این کانون ها دارند و می توانند با بهبود کیفیت برنامه های کانون های فرهنگی و تربیتی سبب رشد خلاقیت و نوآوری کودکان، سامان بخشیدن به خواسته

ها و تلاشهای فرهنگی - هنری و اجتماعی آنان و راهبری این فعالیت‌ها برای حفظ ارزش‌های اسلامی و ارتقاء سطح همکاری‌های جمعی و ایجاد تعمیق فرهنگ مشارکت در امور و تقویت نهادهای مدنی شوند. نتایج پژوهش حاضر، به مدیران کانونهای فرهنگی و تربیتی کمک خواهد کرد که با برنامه ریزی اصولی و در راستای تعلیم و تربیت اسلامی و با توجه به تمام ابعاد روانشناختی، اجتماعی و ... رشد همه ابعاد وجودی کودکان را فراهم آورند و با دیدی باز و نگاه امروزی به مسائل، تحقق اهداف تعلیم و تربیت را تسهیل نمایند. همچنین با مشخص شدن میزان تاثیرگذاری کانون های فرهنگی تربیتی بر کودکان می توان بر مسائل ناشی از عدم رشد فکری و فرهنگی ناشی از آن فائق آمد. اما آنچه نباید از خاطر دور داشت آن است که تاکید بیش از اندازه بر هر یک از عوامل به معنی نادیده گرفتن عوامل مهم دیگری است که بدون در نظر گرفتن آن ابعاد تبیین علمی به طور کامل میسر نخواهد بود. از جمله محدودیت های پژوهش حاضر، با توجه به ماهیت پژوهش، امکان دخالت دادن ذهنیت و ارزش های شخصی در استخراج ابعاد و عوامل ارتقای سطح علمی، فکری و فرهنگی کودکان بود. با وجود این تلاش شد، تحلیل داده های حاصل از دیدگاه های افراد صاحب نظر، فارغ از تفکرات شخصی و جهت گیری های خاص انجام شود. با ملاحظه برخی محدودیت های پژوهش حاضر تفسیر و تعمیم آن باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین براساس نتایج، پیشنهاد می گردد که مراکز کانون های فرهنگی و تربیتی با طرح ها و برنامه های کارشناسی شده و براساس نیازهای منطقه ای و محیطی، سعی در جذب بیشتر و بهتر کودکان و نوجوانان، و پرورش فکری، شخصیتی و اجتماعی آنان داشته باشند.

پی نوشت

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول می باشد.

کتابنامه

- اسفندیاری مقدم علیرضا، محقق حسین، رضوی ملایری زهرا (۱۳۹۴). تاثیر فعالیت های کتابخانه های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بر خلاقیت کودکان (مطالعه موردی: شهر همدان). تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی (پیام کتابخانه). ۲(۲۱). ۷۴-۹۸
- آقایی، الهام، رهنما، اکبر (۱۳۹۷). جایگاه تربیت فکری کودکان در آرای فلسفی و تربیتی ابن سینا. فصلنامه علمی پژوهشی تربیت اسلامی. ۱۳(۲۶). ۱۱۷-۱۳۶.

حسین پور طولازدهی، شهره؛ زین‌آبادی، حسن رضا؛ عبدالمهی، بیژن و عباسیان، حسین (۱۳۹۷) مدرسه به عنوان جامعه یادگیرنده پژوهش محوی؛ یک پژوهش پدیدار نگارانه. نوآوری‌های آموزشی. ۱۶(۶۳). ۷-۲۴

حسین پور، شهره و زی نآبادی، حسن رضا (۱۳۹۸) مدرسه پژوهش محور: تدوین و آزمون یک الگوی علمی به روش ترکیب اکتشافی. خانواده و پژوهش، ۱۶(۱). ۲۷ - ۴۷.

حسینی روشن، سیدابوطالب و رامین فرشیدفر (۱۳۹۴) طراحی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، همایش بین‌المللی معماری عمران و شهرسازی در آغاز هزاره سوم، تهران، کانون سراسری انجمن های صنفی مهندسان معمار ایران.

حسینی، سید جلال، بابادی، امیر (۱۳۹۲). نقش کانون‌های فرهنگی و تربیتی در کاهش آسیب های حاشیه نشینی بر روی کودکان. خراسان بزرگ، ۴(۱۰). ۹-۱

حیدرینیا، قاسم (۱۳۹۵) اصول طراحی باغ موزه ی کودک با رویکرد رشد فکری و خلاقیت. پایان نامه کارشناس ارشد معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی. قزوین.

رحیمی، سلام؛ واحدی، شهرام؛ ایمانزاده، علی. (۱۳۹۸). تاثیر آموزش فلسفه برای کودکان بر تاب آوری کودکان ابتدایی. تفکر و کودک. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ۱۰(۲). ۶۷-۴۷.

زارع زاده، طاهره (۱۳۹۴) عوامل مؤثر بر رشد اخلاقی کودکان در آموزش ابتدایی. اولین کنفرانس بین‌المللی حسابداری، مدیریت و نوآوری در کسب و کار. تهران

زندیان، جلال؛ فلامرزی، سکینه (۱۳۹۳). بررسی نقش کانون پرورش فکری کودکان با رویکرد آموزش نوین در پرورش خلاقیت. اولین کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار. تهران.

شکیبا، سارا؛ گلابی، بایزید (۱۳۹۵). طراحی کانون پرورش فکری و خلاقیت کودک و نوجوان در شهرارومیه با توجه به معیارهای آموزش و یادگیری کودکان. اولین مسابقه کنفرانس بین‌المللی جامع علوم مهندسی در ایران. تهران.

شکیبا، سارا؛ گلابی، بایزید (۱۳۹۵). طراحی کانون پرورش فکری و خلاقیت کودک و نوجوان در شهرارومیه با توجه به معیارهای آموزش و یادگیری کودکان. اولین مسابقه کنفرانس بین‌المللی جامع علوم مهندسی در ایران. تهران.

محمدی نصرآباد، محدثه؛ علوی لنگرودی، سید کاظم؛ زندوانیان، احمد؛ استبرقی، مهدیه (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش ارزش‌های اخلاقی بر رشد مهارت های اجتماعی پیش دبستانی. تفکر و کودک. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ۱۰(۲). ۶۷-۴۷. ۱۷۹-۴۷.

محمدی، مهدی، محمدجعفری، خاطره، مرزوقی، رحم تاله، شفیع، مریم و خوشبخت، فریبا. (۱۳۹۷) مطالعه تجربی تأثیر آموزش تفکر ژرف اندیشانه بر یادگیری پژوهش محور دانش آموزان در درس علوم ابتدایی. روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۹(۲۳). ۱۳۰-۱۰۹

شناسایی عوامل موثر بر آگاهی و ارتقای سطح علمی ... (محمد قیصر زاده و دیگران) ۲۷۳

نبیثی، اسماعیل؛ کاظم پور، اسماعیل؛ شکیبایی، زهره (۱۳۹۹). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های توسعه تفکر پژوهشی دانش آموزان در نظام آموزش عمومی ایران. فصلنامه نوآوری آموزشی. ۷۶(۱۹). ۱۳۷-۱۵۵

Banik, Purnima, and Bezon Kumar. (2019) "Impact of Information Literacy Skill on Students Academic Performance in Bangladesh." *International Journal of European Studies*, 3(1). 27-33

Geremew Muleta Akessa*, Abdissa Gurmesa Dhufera (2017) Factors that Influences Students Academic Performance: A Case of Rift Valley University, Jimma, Ethiopia. *Journal of Education and Practice* . Vol.6, No.22

Islam, Ariful, and Sanzida Tasnim. "An Analysis of Factors Influencing Academic Performance of Undergraduate Students: A Case Study of Rabindra University, Bangladesh (RUB)." *Shanlax International Journal of Education*, vol. 9, no. 3, 2021, pp. 127-135.

Kapur .R. (2018) Factors Influencing the Students Academic Performance in Secondary Schools in India. See discussions, stats, and author profiles for this publication at:
<https://www.researchgate.net/publication/324819919>

Khan. Z. Saeed.K (2022) *Factors Affecting Students' Academic Performance A case study of District Dir Lower and Malakand Agency, Khyber Pakhtunkhwa. Indian Journal of Economics and Business Vol. 21 No. 1 (January, 2022 (Copyright@ Ashwin Anokha Publications & Distributions*
<http://www.ashwinanokha.com/IJEB.php>

Mercer, N., Hennessy, S., & Warwick, P. (2019). Dialogue, thinking together and digital technology in the classroom: Some educational implications of a continuing line of inquiry. *International Journal of Educational Research*, 97, 187-199

Mizimbayeva, A., Ashirbayeva, N., Oralkenuly, D., & Sabyt, T. (2016). Pedagogical Conditions for the Development of Students' Intellect within the Framework of the Research Culture. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(7), 1489-1498

Onopriienko, O., Skvortsova, S., & Ishchenko, A. (2019). *Development of critical thinking of primary school pupils at mathematics lessons*. EME 2019: Primary Mathematics Education – Reflection of Current Abilities and Needs of Younger School Age Children, April 10-12, Bratislava, Slovakia.

Pedaste, M., Mäeots, M., Siiman, L. A., De Jong, T., Van Riesen, S. A., Kamp, E. T., ... & Tsourlidaki, E. (2015). Phases of inquiry-based learning: Definitions and the inquiry cycle. *Educational research review*, 14, 47-61.

Rinatovna, K. L. (2017). Psychological and pedagogical foundations of undergraduates' research thinking development process. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, 1405-1411.

Rodríguez, G., Pérez, N., Núñez, G., Baños, J. E., & Carrió, M. (2019). Developing creative and research skills through an open and interprofessional inquiry-based learning course. *BMC medical education*, 19(1), 134.

Tamnayfar, M. Amini, M. Yazdani Kashani, Zh. (2011). Reflection of the functions of art education in the educational system. *Journal of Art Education*, (24), 42-49